

УДК 342.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-4>

Ігор СЕРДЮК[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
ihor.serdiuk@dduvs.edu.ua

ВИЗНАЧЕННЯ ВИДОВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ, ФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ УКРАЇНИ ЗА ОСНОВНИМ ЗАКОНОМ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

У статті на основі аналізу конкретних приписів Основного Закону Української держави і суспільства, що закріплюють окремі складові частини конституційної моделі організації та здійснення державної влади (форми держави), визначено видову приналежність таких її складових елементів, як форма правління, форма територіального устрою та форма державно-правового режиму.

Аргументовано, що за формою правління сучасна Українська держава є змішаною парламентсько-президентською республікою; за формою територіального устрою – унітарною децентралізованою державою, а за формою державно-правового режиму – соціально-демократичною державою.

Ключові слова: Конституція України (Основний Закон Української держави і суспільства), форма правління, республіка, змішана парламентсько-президентська республіка, форма державного (територіального) устрою, унітарна держава, унітарна децентралізована держава, форма державно-правового режиму, демократичний державно-правовий режим, соціально-демократичний режим.

Постановка проблеми. Важливим завданням загальнотеоретичної юридичної науки є не лише з'ясування юридичної природи державно-правових явищ, але й визначення усієї багатоманітності їх проявів у правовій дійсності. Це завдання буде вирішуватися нами щодо форми Української держави як феномена правової реальності.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Форма держави та її структурні елементи (форма правління, форма державного устрою та форма державно-правового режиму) як явища державно-правової дійсності й однойменні загальнотеоретичні категорії завжди перебували у фокусі уваги представників загальнотеоретичної юридичної науки та доктрини конституційного права. Розкриття змісту цих понять, їх класифікація, характеристика суттєвих ознак є традиційними питаннями, що комплексно розглядаються в межах як наукових праць (монографій, статей, дисертацій), так і підручників та навчальних посібників з теорії держави і права.

Підтвердженням цьому слугують праці таких правників, як О. Батанов [1], С. Бостан [2], Т. Дроботова [3; 4], В. Лемак, Т. Попович [6], С. Линецкий [7], Р. Мартинюк [8], Л. Приполова [9], І. Процюк [10], С. Сєрьогіна [13], О. Талдикін [14; 16; 17], С. Телешун [18], В. Шаповал [19]. Питання, що складає предмет розгляду, фрагментарно торкався в одній із своїх попередніх праць і автор статті [13].

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу конкретних приписів Основного Закону Української держави і суспільства, що закріплюють окремі складові частини конституційної моделі організації та здійснення державної влади (форми держави),

визначити видову приналежність таких її складових елементів, як форма правління, форма територіального устрою та форма державно-правового режиму.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність використання таких складових частин інструментального компоненту методології правничої науки:

- філософський діалектичний метод, що ґрунтується на принципах взаємозв'язку і розвитку державно-правових явищ; у межах цього дослідження зазначені принципи інтерпретувались в аспекті взаємозв'язку та розвитку форми Української держави, складовими елементами якої є форма правління, форма державного устрою та державно-правовий режим;

- формально-логічний метод, за допомогою якого було з'ясовано ознаки категорій «форма правління», «форма територіального устрою» та «державно-правовий режим», виокремлено їхні різновиди, а також сформульовано висновки за темою;

- спеціально-юридичний метод пізнання, що дав змогу розкрити зміст конституційно-правових приписів, які відображають особливості форми правління, форми територіального устрою та державно-правового режиму сучасної Української держави.

Виклад основного матеріалу. У сучасній правничій науці під формою правління розуміють спосіб формування вищих органів державної влади, що передбачає порядок їх утворення і компетенцію, а також взаємовідносини між собою та населенням [16, с. 82].

Загальновизнаною є видова диференціація держав за формою правління на монархії та республіки. Зважаючи на предмет нашого дослідження, а також припис ч. 1 ст. 5 Основного Закону нашої держави, згідно з яким Україна де-юре визнана республікою [5], розкриємо зміст поняття «республіка». Під однойменною загальнотеоретичною категорією розуміють форму правління, за якої верховна державна влада належить представницькому одноосібному (президенту) та/або колегіальному (парламенту) органу, який обирається народом на визначений законом строк [16, с. 83].

У навчальній і науковій літературі обґрунтовано наголошується на тому, що сучасні республіки існують у таких формах: парламентська, президентська та змішана (президентсько-парламентська (напівпрезидентська) та парламентсько-президентська) [16, с. 84].

Принагідно відзначити, що за часів незалежності конституційна форма державного правління неодноразово змінювалася під впливом значних суспільно-політичних процесів, які увійшли в історію під назвами «Помаранчева Революція» та «Революція Гідності».

Відповідаючи на питання про різновид форми правління Української держави, автор виходить із таких міркувань, що ґрунтуються на конкретних положеннях Конституції України.

Україна визнана республікою, в якій носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами (ч. 1–3 ст. 5) [5]. Ці приписи конституції закріплюють дві винятково важливі засади конституційного ладу України в їх діалектичному, логічному та системному зв'язку: республіканської форми правління та демократизму (народовладдя).

Визначальна роль у здійсненні установчої функції щодо Кабінету Міністрів України, відповідно до ч. 2–4 ст. 114 Основного Закону нашої держави, належить двом загальнодержавним, виборним, представницьким органам державної влади: Верховній Раді України та Президентові України, що є свідченням закріплення на конституційному рівні моделі змішаної форми правління. Зокрема, Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України. Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Президент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до ст. 83

Конституції України, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України. Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України [5].

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади (Уряд України) визнаний відповідальним перед Президентом України і Верховною Радою України, а також підконтрольним і підзвітним Верховній Раді України у межах, передбачених Основним Законом нашої держави (ч. 1–2 ст. 113) [5].

Під формою державного (територіального) устрою вчені традиційно розуміють спосіб поділу території держави на складові частини (адміністративно-територіальні одиниці), а також характер владних взаємовідносин між ними та державою загалом [17, с. 85]. Торкаючись питання пізнавального значення категорії, що складає предмет дослідження, принагідно відзначимо, що форма державного устрою дає відповідь на такі важливі питання територіальної організації (територіального розподілу) публічної влади:

- з яких частин (адміністративно-територіальних одиниць) складається територія держави;
- який правовий статус мають ці територіальні утворення та як взаємодіють між собою владні інституції, створені на цих територіях;
- як будуються взаємовідносини між центральними органами державної влади та місцевими органами публічної влади;
- у якій формі виражаються інтереси кожної соціальної спільноти (нації чи народності), що проживає на території держави [17, с. 85].

Загальновизнаною на сучасному етапі розвитку правничої науки є видова диференціація форми територіального устрою на такі її різновиди: унітарна держава, федерація, конфедерація та співдружність [17, с. 86–88].

Оскільки Україна де-юре і де-факто визнана унітарною державою, в межах нашого дослідження обмежимося характеристикою лише цього різновиду форми державного устрою. Унітарною визнається держава, частини якої, адміністративно-територіальні одиниці (області, райони тощо), не мають свого суверенітету [17, с. 86].

Відповідаючи на питання про видову приналежність форми державного устрою України, автор виходить із таких міркувань, що ґрунтуються на конкретних конституційно-правових приписах.

Україна є унітарною державою, суверенітет якої поширюється на всю її територію (ч. 1, 2 ст. 2) [5]. Ці конституційно-правові норми не лише прямо й однозначно вказують на форму державного устрою, але й є свідченням того, що в Україні немає інших державно-територіальних утворень, які мають суверенні права.

В Україні існує єдине громадянство, підстави набуття і припинення якого визначаються законом (ст. 4) [5]. Цей конституційно-правовий припис закріплює одну з найбільш значущих засад інституту громадянства України – принцип єдиного громадянства, що правничою наукою розглядається як важлива риса унітарної держави.

В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7) [5]. Закріплена в Основному Законі Української держави засада визнання та гарантування місцевого самоврядування свідчить як про забезпечену державою можливість територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України, так і про функціонування на території сіл, селищ, міст, районів та областей органів місцевого самоврядування, які представляють інтереси окремих територіальних громад або спільні інтереси територіальних громад, відповідно. Принагідно відзначити, що функціонування в державі інституту місцевого самоврядування

є маркером децентралізації державної влади, а також вагомою підставою для визнання України унітарною децентралізованою державою.

Ще одним вагомим аргументом на користь такого умовиводу слугує припис ст. 132 Конституції України, що закріплює засади територіального устрою України. До них суб'єкт законотворчості, зокрема, відніс принцип поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади [5].

Де-юре визнання Автономної Республіки Крим невід'ємною складовою частиною України, яка в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання (ст. 134) [5]. Наявність у складі єдиної держави автономного утворення правничою наукою також розглядається як підстава для визнання її унітарною децентралізованою державою.

Наявність де-юре Конституції Автономної Республіки Крим, хоча прийнятої Верховною Радою Автономної Республіки Крим, однак затвердженої Верховною Радою України законом України (ч. 1 ст. 135) [5], що є свідченням обмеженості у парламенту автономії повноважень у сфері законотворчості.

В сучасній правничій науці під формою державно-правового режиму вже традиційно розуміють сукупність прийомів та способів здійснення державної влади [14, с. 88]. З огляду на рівень розвиненості політичної демократії та реальний політико-правовий статус особи (складний критерій для класифікації досліджуваного поняття, що є поєднанням обох цих рис) державно-правовий режим поділяється на два різновиди: демократичний та антидемократичний.

Оскільки Україна де-юре і де-факто визнана демократичною державою, у межах нашого дослідження обмежимося характеристикою лише цього різновиду державно-правового режиму. Під категорією «демократичний державно-правовий режим» розуміють «такий стан державного (політичного) життя, за якого державна влада здійснюється за участю громадян безпосередньо та через представницькі органи, а також гарантуються права і свободи людини» [14, с. 89].

Демократичний державно-правовий режим залежно від домінуючої ідеології (підстава для класифікації) диференціюється на такі різновиди: консервативно-демократичний, радикально-демократичний, ліберально-демократичний та соціально-демократичний [14, с. 89].

Відповідаючи на питання про видову приналежність державно-правового режиму України, автор виходить із таких міркувань, що ґрунтуються на конкретних конституційно-правових приписах.

Україна визнана суверенною і незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою (ст. 1) [5], що свідчить про закріплення на конституційному рівні моделі соціальної та правової держави, яка у своїй діяльності прагне загального добробуту громадян, їх соціальної захищеності та соціальної справедливості [15, с. 127].

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 2) [5]. Приписи, закріплені у статті, свідчать про пріоритетне значення прав і свобод людини в діяльності державних органів, їхніх службових і посадових осіб.

Народ визнаний носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [5]. Приписи цієї конституційно-правової норми розкривають сутність принципу демократизму, а також вказують на демократичний характер влади.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права (ч. 1 ст. 8) [5], що означає панування права (справедливого закону) в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом (ч. 4 ст. 13) [5]. Положення наведеної конституційно-правової норми разом із принципом рівності усіх суб'єктів права власності перед законом, а також конституційною гарантією забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, вказують на таку важливу сутнісну рису соціальної держави, як забезпечення нею соціальної спрямованості економіки. Без практичної реалізації цього конституційного припису прагнення до загального блага так і залишиться наміром, не більше того.

Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 1, 2 ст. 19) [5]. Ці конституційно-правові приписи розкривають зміст засади законності, а в системній єдності з положеннями ст. 3 Основного Закону України складають зміст принципу соціально-демократичної доцільності як однієї зі складових частин засади законності в державі соціально-демократичної орієнтації [11, с. 130].

Усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21) [5]. Ця конституційно-правова норма закріплює ті принципи суб'єктивного права, без яких ідея демократії втрачає будь-який сенс.

Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з не залежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (ст. 46) [5]. Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (ст. 48) [5]. Ці конституційно-правові приписи закріплюють соціальні гарантії, забезпечення яких є обов'язком для державних органів і передусім органів уряду.

Висновки. Аналіз усього вищевикладеного дає підстави для таких висновків, що вказують на видову приналежність складових елементів форми Української держави.

Де-юре та де-факто змішана парламентсько-президентська форма правління України на сучасному етапі її розвитку, що підтверджується такими аргументами: 1) функціонування двох загальнодержавних представницьких органів публічної влади (Верховної Ради України і Президента України), обраних безпосередньо Українським народом як носієм суверенітету і єдиним джерелом влади; 2) установчі повноваження цих органів із формування Уряду (Кабінету Міністрів України); 3) характер владних взаємовідносин цих державних інституцій, зокрема відповідальність Кабінету Міністрів України перед Президентом України і Верховною Радою України, а також його (Уряду) підконтрольність і підзвітність Парламенту у межах, передбачених Основним Законом нашої держави.

Де-юре і де-факто унітарна децентралізована держава, що підтверджується такими аргументами: 1) поширення суверенітету Української держави на всю її територію, а також відсутність інших державно-територіальних утворень, які мають суверенні права; 2) закріплення на конституційному рівні принципу єдиного громадянства, що правничою наукою розглядається як важлива риса унітарної держави; 3) конституювання ідеї визнання і гарантування в Україні місцевого самоврядування, що є маркером децентралізації державної влади; 4) конституційне закріплення ідеї поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади як однієї із засад територіального устрою України; 5) де-юре визнання Автономної Республіки Крим невід'ємною складовою частиною України, межі повноважень якої (фактично суверенні права) визначені Основним Законом Української держави і суспільства; 6) наявність де-юре Конституції Автономної Республіки Крим, хоча прийнятої Верховною Радою Автономної Республіки Крим, однак затвердженої Верховною

Радою України законом України, що є свідченням обмеженості (якщо не сказати відсутності) у парламенту автономії повноважень у сфері законотворчості.

Де-юре соціально-демократична сутність сучасної Української держави, отже, притаманні їй державному апарату прийоми та способи здійснення державної влади, що відображаються терміно-поняттям «соціально-демократичний державно-правовий режим».

Список використаних джерел

1. Батанов О. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*. 2019. № 4. С. 20–25.
2. Бостан С. Форма державного правління: закономірності, тенденції, особливості розвитку. *Право України*. 2014. № 8. С. 27–38.
3. Дроботова Т. Державно-правовий режим в Україні: зміст, ознаки і основні тенденції розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 ; Національний університет «Острозька академія». Острог, 2011. 211 с.
4. Дроботова Т. Проблеми типологізації державно-правових режимів: теорія і методологія. *Держава і право*. 2010. № 48. С. 36–44.
5. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.05.2024).
6. Лемак В., Попович Т. Державний режим як теоретико-правова категорія (поняття, критерії для видової класифікації). *Публічне право*. 2014. № 4 (16). С. 177–182.
7. Линецький С. Теоретичні підходи до визначення та еволюції української моделі державного режиму. *Право України*. 1999. № 7. С. 15–27.
8. Мартинюк Р. Форма правління, встановлена первинною редакцією Конституції України: труднощі класифікації. *Право України*. 2020. № 12. С. 173–183.
9. Приполова Л. Територіальний устрій України та європейських унітарних держав: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 ; Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2011. 218 с.
10. Процюк І. Форма і зміст у понятті «Форма державного правління». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 39–42.
11. Рабінович П. Основи загальної теорії права та держави : навчальний посібник. 5-те вид., зі змін. Київ : Атіка, 2001. 176 с.
12. Сердюк І. Засади конституційного ладу України в контексті нової реальності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спеціальний випуск № 2. С. 69–74.
13. Серьогіна С. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.
14. Талдикін О. Державно-правовий (державно-політичний) режим: поняття та його різновиди. *Теорія держави та права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. Ведерніков*. 3-тє вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. С. 88–90.
15. Талдикін О. Основні концепції держави. *Теорія держави та права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. Ведерніков*. 3-тє вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. С. 124–139.
16. Талдикін О. Форма державного правління: поняття та її різновиди. *Теорія держави та права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. Ведерніков*. 3-тє вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017 ; Ліра ЛТД. С. 82–84.
17. Талдикін О. Форма державно-територіального устрою: поняття та її різновиди. *Теорія держави та права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. Ведерніков*. 3-тє вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017 ; Ліра ЛТД. С. 85–88.
18. Телешун С. Поняття державного устрою України: проблеми теорії і практики. *Право України*. 2000. № 6. С. 21–29.
19. Шаповал В. Державний устрій України: політико-правовий аспект, проблеми. *Українське право*. 1996. № 1. С. 42–53.

Надійшла до редакції 21.11.2024

References

1. Batanov, O. (2019). Unitaryzm yak politychnyy ta pravovyy fenomen: vitchyznyanyy ta zarubizhnyy dosvid [Unitarianism as a political and legal phenomenon: national and foreign experience]. *Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stusa. Seriya: Politychni nauky*. № 4, pp. 20–25. [in Ukr.]
2. Bostan, S. (2014). Forma derzhavnoho pravlinnya: zakonomirnosti, tendentsiyi, osoblyvosti rozvytku [Form of state government: patterns, trends, features of development]. *Pravo Ukrayiny*. № 8, pp. 27–38. [in Ukr.]
3. Drobotova, T. (2011). Derzhavno-pravovyy rezhym v Ukraini: zmist, oznaky i osnovni tendentsiyi rozvytku [State and legal regime in Ukraine: content, features and main trends of development] : dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01 / Natsional'nyy universytet "Ostroz'ka akademiya". Ostroh, 211 p. [in Ukr.]
4. Drobotova, T. (2010). Problemy typolohizatsiyi derzhavno-pravovykh rezhymiv: teoriya i metodolohiya [Problems of typology of state and legal regimes: theory and methodology]. *Derzhava i pravo*. № 48, pp. 36–44. [in Ukr.]
5. Konstytutsiya Ukrainy : pryynyata na p'yatyi sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrainy 28 chervnya 1996 roku [Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed date: 07.05.2024). [in Ukr.]
6. Lemak, V., Popovych, T. (2014). Derzhavnyy rezhym yak teoretyko-pravova katehoriya (ponyattya, kryteriyi dlya vydovoyi klasyfikatsiyi) [State regime as a theoretical and legal category (concept, criteria for specific classification)]. *Publichne pravo*. № 4 (16), p. 177–182. [in Ukr.]
7. Lynetsky, S. (1999). Teoretychni pidkhody do vyznachennya ta evolyutsiyi ukrayins'koyi modeli derzhavnoho rezhymu [Theoretical approaches to the definition and evolution of the Ukrainian model of state regime]. *Pravo Ukrayiny*. № 7, pp. 15–27. [in Ukr.]
8. Martynyuk, R. (2020). Forma pravlinnya, vstanovlena pervynnoyu redaktsiyeyu Konstytutsiyi Ukrainy: trudnoshchi klasyfikatsiyi [The form of government established by the initial edition of the Constitution of Ukraine: difficulties of classification]. *Pravo Ukrayiny*. № 12, pp. 173–183. [in Ukr.]
9. Prypolova, L. (2011). Terytorial'nyy ustriy Ukrainy ta yevropeys'kykh unitarnykh derzhav: porivnyal'no-pravovyy analiz [Territorial structure of Ukraine and European unitary states: comparative legal analysis] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.02 / Natsional'na akademiya vnutrishnikh sprav. Kyiv, 218 p. [in Ukr.]
10. Protsyuk, I. (2015). Forma i zmist u ponyatti "Forma derzhavnoho pravlinnya" [Form and content in the concept of "Form of state government"]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 5, pp. 39–42. [in Ukr.]
11. Rabinovych, P. (2001). Osnovy zahal'noyi teoriiy prava ta derzhavy [Fundamentals of the general theory of law and state:] : navch. posib. 5-e vyd., zi zmin. Kyiv : Atika. 176 p. [in Ukr.]
12. Serdyuk, I. (2023) Zasady konstytutsiynoho ladu Ukrainy v konteksti novoyi real'nosti [Principles of the constitutional order of Ukraine in the context of a new reality]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Spetsial'nyy vypusk № 2, pp. 69–74. [in Ukr.]
13. Seryohina, S. (2011). Forma pravlinnya: pytannya konstytutsiyno-pravovoyi teoriiy ta praktyky [Form of government: issues of constitutional and legal theory and practice] : monohraf. Kharkiv : Pravo, 768 p. [in Ukr.]
14. Taldykin, O. (2017). Derzhavno-pravovyy (derzhavno-politychnyy) rezhym: ponyattya ta yoho riznovydy [State-legal (state-political) regime: concepts and its varieties]. *Teoriya derzhavy ta prava : pidruch. / kol. avt. ; ker. avt. kol. kand. yuryd. nauk, prof. Yu. Vedyernikov. 3-ye vyd., pererob. i dop.* Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, pp. 88–90. [in Ukr.]
15. Taldykin, O. (2017). Osnovni kontseptsiyi derzhavy [Basic concepts of the state]. *Teoriya derzhavy ta prava : pidruch. / kol. avt. ; ker. avt. kol. kand. yuryd. nauk, prof. Yu. Vedyernikov. 3-ye vyd., pererob. i dop.* Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, pp. 124–139. [in Ukr.]
16. Taldykin, O. (2017). Forma derzhavnoho pravlinnya: ponyattya ta yiyi riznovydy [Form of state government: concept and its varieties]. *Teoriya derzhavy ta prava : pidruchnyk / kol. avt.; ker. avt. kol. kand. yuryd. nauk, prof. Yu. Vedyernikov. 3-ye vyd. pererob. i dop.* Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, pp. 82–84. [in Ukr.]
17. Taldykin, O. (2017). Forma derzhavno-terytorial'noho ustroyu: ponyattya ta yiyi riznovydy [Form of state-territorial system: concept and its varieties]. *Teoriya derzhavy ta prava : pidruchnyk / kol. avt.;*

ker. avt. kol. kand. yuryd. nauk, prof. Yu. Vedyernikov. 3-ye vyd. pererob. i dop. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, pp. 85–88. [in Ukr.]

18. Teleshun, S. (2000). Ponyattya derzhavnoho ustroyu Ukrainy: problemy teorii i praktyky [The concept of the state system of Ukraine: problems of theory and practice]. *Pravo Ukrainy*. № 6, pp. 21–29. [in Ukr.]

19. Shapoval, V. (1996). Derzhavnyy ustriy Ukrainy: polityko-pravoviy aspekt, problemy [he state system of Ukraine: political and legal aspects, problems]. *Ukrayins'ke pravo*. № 1, pp. 42–53. [in Ukr.]

ABSTRACT

Ihor Serdiuk. Determination of specific affiliation of the form of government, the form of territorial organization and the form of state and legal regime of Ukraine according to the Fundamental Law of the State and Society.

Based on the analysis of specific provisions of the fundamental law of the Ukrainian state and society, which enshrine individual components of the constitutional model of the organization and exercise of state power (form of the state), the article deals with determination of specific affiliation of such its constituent elements as the form of government, the form of territorial organization and the form of state and legal regime.

The author has argued following conclusions indicating the specific affiliation of the constituent elements of the form of the Ukrainian state as follows.

De jure and de facto mixed parliamentary-presidential form of government of Ukraine at the current stage of its development, which is confirmed by the following arguments: 1) the functioning of two nationwide representative bodies of public power (the Verkhovna Rada of Ukraine and the President of Ukraine), elected directly by the Ukrainian people as the bearer of sovereignty and the sole source of power; 2) the constituent powers of these bodies to form the Government (Cabinet of Ministers of Ukraine), as well as 3) the nature of the power relations of these state institutions, in particular, the responsibility of the Cabinet of Ministers of Ukraine to the President of Ukraine and the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as its (the Government's) control and accountability to the Parliament within the limits provided for by the Fundamental Law of our state;

De jure and de facto a unitary decentralized state, which is confirmed by the following arguments: 1) the extension of the sovereignty of the Ukrainian state to its entire territory, as well as the absence of other state-territorial entities that have sovereign rights; 2) the consolidation at the constitutional level of the principle of single citizenship, which is considered by legal science as an important feature of a unitary state; 3) the constitutional consolidation of the idea of recognizing and guaranteeing local self-government in Ukraine, which is a marker of the decentralization of state power; 4) constitutional consolidation of the idea of combining centralization and decentralization in the exercise of state power as one of the principles of the territorial structure of Ukraine; 5) de jure recognition of the Autonomous Republic of Crimea as an integral part of Ukraine, the limits of whose powers (and in fact, sovereign rights) are determined by the Fundamental Law of the Ukrainian State and Society; 6) de jure the presence of the Constitution of the Autonomous Republic of Crimea, although adopted by the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, but approved by the Verkhovna Rada of Ukraine by the law of Ukraine, which is evidence of the limited (if not to say the absence) of the parliament's autonomy of powers in lawmaking.

De jure the social-democratic essence of the modern Ukrainian state, and therefore, methods and tools of exercising state power inherent in its state apparatus, which are reflected in the term “social-democratic state-legal regime”.

Key words: *Constitution of Ukraine (Fundamental Law of the Ukrainian State and Society), form of government, republic, mixed parliamentary-presidential republic, form of state (territorial) system, unitary state, unitary decentralized state, form of state-legal regime, democratic state-legal regime, social-democratic regime.*